

KRONIKA UDÁLOSTÍ

LEDEN

Pondělí 2. ledna

Charta 77 oznámila v dokumentu č. 1/89, že místo dosavadních mluvčích S. Devátého, M. Hájka a B. Janáta nastoupili noví mluvčí, Tomáš Hradílek, Dana Němcová a Saša Vondra.

Představitelé nezávislých iniciativ České děti, Charta 77, Mírový klub J. Lennona, Nezávislé mírové sdružení a Společenství přátel USA sdělili ONV v Praze I, odboru vnitřních věcí, že 15. 1. 1989 bude ve 14.00 hodin uspořádána na Václavském náměstí krátká vzpomínka na Jana Palacha. (D 1) (Od počátku ledna koloval v Praze leták, jímž tyto iniciativy vyzývaly k účasti na pietním aktu 15. 1. v Praze a na národní pouti k Palachovu hrobu 21. 1. ve Všetatech. Viz také D 6)

Pátek 6. ledna

Rozhodnutím odboru vnitřních věcí Národního výboru hlavního města Prahy bylo pořádání vzpomínky na J. Palacha na Václavském náměstí zakázáno. (Viz D 5)

Neděle 8. ledna

Charta 77 vydala dokument č. 2/89 *Otřesná událost v Michalovicích*; dokument upozomil čs. veřejnost a příslušné vládní orgány na případ sedmatřicetiletého zemědělského inženýra a člena KSČ Josefa Babjaka, který náhle zemřel 23. 12. 1988 den poté, co byl policií v Michalovicích bezdůvodně zadržen a po několik hodin surově bit. Pitevní nález konstatoval krvácení do žaludku, střev a pravé ledviny a selhání srdce v důsledku nedokrvení.

Pondělí 9. ledna

Václav Havel vydal prohlášení k anonymnímu dopisu, jež dostal ráno; jeho pisatel oznamoval, že se v předvečer výročí Palachovy smrti hodlá v Praze na Václavském náměstí upálit. Prohlášení bylo vysíláno zahraničními stanicemi Hlas Ameriky, Svobodná Evropa a BBC. (D 2; viz též D 8)

Mili spoluobčané!

**U příležitosti 20.výročí smrti Jana Palacha
se sejdem ke krátké vzpomínce 15. ledna
1989 ve 14° hodin na Václavském náměstí
u sochy sv.Václava.**

**Zároveň Vás zveme k celonárodní pouti
21. ledna 1989 na hřbitov do Všetat u
Mělníka, kde uctíme jeho památku.**

**České děti
Charta 77
Mírový klub Johna Lennona
Nezávislé mírové sdružení
Společenství přátel USA**

Faksimile letáku
vzpomenutého
v Kronice událostí
2. ledna 1989

Obdobný anonymní dopis dostala také Dana Němcová; její prohlášení vysílala rovněž rozhlasová stanice Svobodná Evropa. (D 3)

Úterý 10. ledna

Prozatímní koordinační výbor Hnutí za občanskou svobodu vydal prohlášení *Výzva Jana Palacha*. (D 4)

Středa 11. ledna

Zástupci pěti nezávislých iniciativ uveřejnili své stanovisko k jednání s představitelem odboru vnitřních věcí ONV Praha 1, který pořádání vzpomínky na J. Palacha zakázal. (D 5)

Rozhodnutím odboru vnitřních věcí NVP, podepsaným JUDr. M. Houskou, bylo odvolání představitelů nezávislých iniciativ zamítnuto a zákaz vzpomínkové akce potvrzen. (Viz K 6. ledna)

Zástupci nezávislých iniciativ vydali výzvu k všenárodní pouti k hrobu J. Palacha ve Všetatecb. (D 6)

K anonymnímu dopisu o chystané protestní sebevraždě upálením se vyslovila matka Jana Zajíce, studenta, který se upálil 25. 2. 1969, a naléhala na pisatele, aby od svého záměru upustil: „Vy nevíte, jaká je to strašná rána pro ty, kteří vám dali život, viděli vás vyrůst, učili vás k bližnímu, skládali všechny naděje ve vás, a pak stáli nad hrobem všech pošlapaných nadějí se slovy: Už nikdy, nikdy tě nevidím.“ (Viz též D 63)

Čs. policie zabavila v ateliéru sochaře O. Zoubka posmrtnou masku J. Palacha a podrobila umělce hodinovému výslechu, údajně ve spojitosti se zamýšleným upálením pisatele anonymních dopisů V. Havlovi a D. Němcové.

Charta 77 vydala dokument č. 3/89, adresovaný kanceláři Federálního shromáždění a Úřadu předsednictva vlády ČSSR; v souvislosti s katastrofou letadla Boeing 747 v Lockerbie vyslovila požadavek, aby čs. vláda podnikla opatření, která by znemožnila užívání čs. výbušniny SEMTEX k teroristickým akcím.

Čtvrtek 12. ledna

Deník *Rudé právo* uveřejnil v článku *Bylo to hazardérství* oficiální stanovisko KSČ k událostem před dvaceti lety a k dobrovolné smrti J. Palacha. (D 7)

V. Havel se znovu vyjádřil k anonymnímu dopisu, který dostal 9. ledna; vyjádření bylo vysíláno rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa. (D 8)

Městský prokurátor v Praze vyslovil V. Havlovi výstrahu podle par. 2, odst. 3 zákona o prokuratuře. Výstraha uváděla, že V. Havel je podle zjištění „jednou z osob, které se v průběhu druhé poloviny roku 1988 v Praze a jinde účastnily organizování nelegálního hnutí, jehož cílem je destabilizace státní moci,“ a že jde o aktivitu, která má „povahu trestného jednání uvedeného v 1. hlavě trestního zákona“. (Viz D 23)

Masarykova společnost v Praze vydala prohlášení k zprávě o chystané protestní sebevraždě upálením v den výročí dobrovolné smrti J. Palacha. (D 9)

Vedení Lidové fronty Lotyšska projevilo telegramem úctu památce J. Palacha, jehož smrt „nenechala v Lotyšsku nikoho lhostejným“, zároveň však žádalo čs. mládež, „aby se zdržela jakéhokoli aktu zoufalství“, a odsoudilo všechny pokusy, které by k takovým aktům vedly: „Rok 1969 byl rokem rozčarování a beznaděje. Rok 1989 začíná pro naše národy jako rok naděje. V neděli 15. ledna budeme myšlenkami i srdcem s lidem Československa.“

K tiskové kampani proti Chartě 77 a dalším nezávislým iniciativám se připojila *Večerní Praha* denunciačním článkem *Kam kráčíš, Charto!* (D 10)

Pátek 13. ledna

Slovenská špionka Hana Ponická se vyslovila k zamýšlenému protestnímu upálení, o němž informoval anonymní pisatel V. Havla a D. Němcovou. (D 11)

Američtí senátoři Marc Hatfield a James McClure provázení velvyslancem USA v ČSSR Julianem M. Niemczykem se sešli s mluvčím Charty 77 S. Vondrou a signatáři J. Dienstbierem, V. Malým a M. Paloušem. Půldruháhodinový rozhovor se týkal především otázky lidských práv v Československu, jmenovitě nespravedlivého věznění I. Jirouse, P. Cibulky, E. Vidlařové a členů Nezávislého mírového sdružení T. Dvořáka a H. Marvanové. Hovořilo se také o celkové společenské situaci v ČSSR, o postavení nezávislých skupin, o závěru vídeňské následné schůzky Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) a o možnosti udělit Československu doložku nejvyšších výhod na zkušební dobu jednoho roku.

Sobota 14. ledna

Deník *Mladá fronta* otiskl pod názvem *Jsou to nemorální cíle* článek svědčící o postoji, který zaujala k připravovanému vzpomínkovému aktu k uctění památky J. Palacha sovětská oficiální tisková kancelář TASS. (D 12)

Představitelé Polsko-československé solidarity M. Jasiński, J. Pinior, P. Pospíchal a A. Šabatová uveřejnili protest proti rozsáhlé akci, kterou provedla ve dnech 12.–14. 1. 1989 Státní policie NDR v Lipsku. Při akci byli zadrženi, obviněni z trestných činů a vzati do vazby aktivisté tří nezávislých občanských iniciativ. Iniciativní

skupiny život, Pracovního kruhu spravedlnost a Akce znamení smíru. Zárok zřejmě souvisel s veřejným shromážděním, které chystala na odpoledne 14. ledna v Lipsku Iniciativa občanské obnovy NDR k 70. výročí zavraždění R. Luxemburgové a K. Liebknechta, aby uctila jejich památku a současně poukázala na nedodržování základních lidských práv v NDR.

Neděle 15. ledna

Charta 77 připravila dokument č. 4/89 s názvem *Vzpomínka na Jana Palacha*. (D 13) Dokument měla přečíst ve 14 hodin na Václavském náměstí v Praze herečka a signatářka Charty 77 Vlasta Chramostová.

Policejní zákroky proti pietnímu aktu jí v tom zabránily. (Viz níže.)

Podle svědeckví přímých účastníků i zahraničních novinářů začala policie a příslušníci Lidových milicí uzavírat už v noci a během dopoledne přístupové ulice kolem Václavského náměstí. Před půl druhou odpoledne bylo náměstí úplně uzavřeno. I když však byla řada představitelů občanských iniciativ cestou k náměstí zadržena a pokojný vzpomínkový akt se na zamýšleném místě nemohl uskutečnit, došlo na Václavském náměstí a v okolních ulicích k spontánní lidové manifestaci, kterou policie a Lidové milice brutálně rozehnaly. (D 14; viz také D 15–21 ad.)

Podle zpravodajky pařížského deníku *Le Figaro* Arielle Thedrelové se na zákrocích proti manifestantům podílelo na 2000 policistů: Praha vypadala jako obležené město a stala se jevištěm demonstrace policejní síly, obušků, policejních psů, vodních děl, slzného plynu a dokonce obrněných transportérů.

K vzpomínce na J. Palacha došlo také v Chomutově, kde byla v ranních hodinách umístěna u hřbitovní zdi symbolická deska se jménem J. Palacha, přestože předseda MNV pořádání pietního aktu zakázal. Po celý den kontrolovalo dvacet až třicet policistů v uniformách i v civilu každého, kdo se objevil v blízkosti hřbitova, ale i tak se několika mladým lidem podařilo položit u jeho zdi květiny a zapálit svíce. Byli však ihned legitimováni a zadrženi; symbolickou desku s Palachovým jménem policie odstranila. V Chomutově samém bylo zadrženo nejméně čtrnáct osob; po výslechu byli večer propuštěni. Několik signatářů Charty 77 bylo zadrženo i v dalších místech Severočeského kraje.

Pondělí 16. ledna

Rudé právo otisklo zprávu ČTK, která představuje oficiální verzi nedělních událostí na Václavském náměstí a v přilehlých ulicích. (D 15)

K nedělním událostem na Václavském náměstí se vyslovili další svědkové, M. Šašek a J. Hanzelka. (D 16)

V. Chramostová a L. Šilhánová vydaly protestní prohlášení k 15. lednu, adresované čs. vládě a komunistické straně. (D 17; viz dále K 21. února)

Skupina Demokratická iniciativa protestovala dopisem Federálnímu shromáždění ČSSR proti způsobu, jakým se oficiálně sdělovací prostředky vyslovovaly o J. Palachovi, a proti tvrdým policejním zákrokům vůči občanům, kteří se pokusili uctít jeho památku. (D 18)

Československé nezávislé iniciativy poděkovaly Lidové frontě Lotyšska za telegram k 20. výročí smrti J. Palacha, vyslovily uznání jejímu zápasu o demokracii a právo lotyšského lidu rozhodovat o vlastním osudu a pozvalo jejího zástupce k přímému jednání do Prahy. Dopis podepsali představitelé Charty 77, VONS, čs. části Československo-polské solidarity, Společenství přátel USA, Českých dětí, Hnutí za občanskou svobodu, Čs. helsinského výboru a Mírového klubu J. Lennona.

Na brutální policejní zákroky proti demonstrantům na Václavském náměstí reagoval celý světový tisk včetně deníků komunistických stran, mj. i pařížské *L'Humanité*.

V odpoledních hodinách došlo k další spontánní manifestaci na Václavském náměstí, vyprovokované brutálním zásahem policie nejen proti několika zástupcům nezávislých iniciativ, kteří přišli položit květy k pomníku sv. Václava, ale také proti tisícům občanů, kteří v tu dobu procházeli středem města. (Viz D 20–21 a D 69) Během manifestace a po ní zadržela policie řadu občanů, zejména představitelů různých nezávislých iniciativ včetně V. Havla. (Viz D 21 a D 23)

Večerní Praha uveřejnila pod titulkem *Stop provokatérům* „otevřený dopis“, v němž ve stylu stalinských kampaní z 50. let 313 studentů, učitelů a pracovníků pedagogické fakulty UK v Praze protestovalo proti údajným „aktivitám provokatérů, kteří vsadili na kartu neklidu, rozbijectví, soustavných provokací“. (D 19)

Úterý 17. ledna

Rudé právo uveřejnilo článek *Záměr je jasný: provokovat k neklidu. K zneužití tragické smrti studenta J. Palacha*; článek, doplněný zprávou ČTK, je oficiálním výkladem událostí, k nimž došlo na Václavském náměstí 15. a 16. ledna. (D 20)

Charta 77 vydala dokument č. 5/86, adresovaný vládám států účastnících se schůzky KBSE ve Vídni. Dokument upozorňoval na průběh a smysl pražských událostí posledních dnů a v závěru uvedl jména představitelů nezávislých iniciativ, kteří byli zatčeni. Dokument podepsal T. Hradílek, jediný z mluvčích Charty, který zůstal na svobodě. (D 21; viz též D 39)

Dokument Charty 77 č. 6/89 oznámil, že kolektiv mluvčích a dalších aktivistů Charty 77 vyhlásil na neděli 22. ledna hladovku „na protest proti trvajícím nezákonnému věznění řady československých občanů z politických a náboženských důvodů a rovněž na protest proti uvěznění představitelů Charty 77, dalších nezávislých iniciativ a jednotlivých spoluobčanů, kteří chtěli ve dnech 15. a 16. ledna květinami uctít památku Jana Palacha“.

Rozhlasová stanice Svobodná Evropa vysílala další svědectví o událostech 15. a 16. ledna. (D 22)

Předsednictvo Maďarského demokratického fóra vyjádřilo solidaritu s čs. nezávislými iniciativami a protestovalo proti policejním zákrokům během pražských událostí. (Podobných protestů a projevů solidarity z ciziny bylo v následujících dnech tolik, že z nich v této *Kronice* lze uvést jen několik ilustrativních příkladů.)

Státní sekretář USA George P. Shultz kritizoval ve Vídni některé východoevropské státy, jmenovitě ČSSR, Rumunsko a Východní Německo, pro porušování lidských práv. Zvláště ostře se vyslovil o policejních zákrocích v Praze, které jsou v přímém rozporu se závazky, jež čs. vláda právě slavnostně přijala.

Večerní Praha uveřejnila v článku *Ztrácejí soudnost* v rozporu s čs. zákony plná jména a adresy lidí, kteří byli zadrženi 16. ledna. V článku se také píše o výstraze, která byla 12. ledna vyhlášena prokurátorem V. Havlovi a V. Bendovi. (D 23)

Středa 18. ledna

Rudé právo uveřejnilo v článku *Nezbytná opatření k zajištění klidu* protesty a petice odsuzující po vzoru kampaní z 50. let „provokační akce“ údajných „protispolečenských skupin“. (D 24)

Patnáct bývalých členů KSČ podepsalo prohlášení, vyzývající vládu k zastavení násilí vůči občanům, k propuštění zatčených a k zahájení smysluplného dialogu se všemi složkami společnosti. (D 25)

Inž. Richard Urx, syn známého marxistického novináře E. Urxe, popraveného pro účast na protinacistickém odboji, protestoval v dopise předsedovi vlády ČSSR proti tomu, čeho byl 15. 1. svědkem i obětí na Václavském náměstí. Současně žádal o neprodlené prošetření událostí, potrestání organizátorů tohoto „předem a záměrně připravovaného pogromu“ a propuštění všech občanů, zatčených a vězněných z politických důvodů jak dříve, tak v souvislosti s událostmi kolem 21. 8. a 28. 10. 1988 a s pietní vzpomínkou na J. Palacha v lednu 1989.

Tři zástupci Nezávislého mírového sdružení navštívili předsednictvo vlády, aby jednali o situaci, která vznikla v posledních dnech neoprávněnými zásahy orgánů ministerstva vnitra, diskreditací nezávislých iniciativ v sdělovacích prostředcích a zatčením čtrnácti občanů na Václavském náměstí 16. ledna. (D 26)

Vedení maďarských nezávislých odborů vědeckých pracovníků odsoudilo brutální rozeznání vzpomínkového shromáždění v Praze a a žádalo o propuštění všech zadržených.

Ministr zahraničních věcí NSR odsoudil na závěrečném zasedání schůzky KBSE ve Vídni policejní zákroky proti demonstrantům v ČSSR a NDR.

Mezi čtvrtou a pátou hodinou došlo na Václavském náměstí opět ke spontánní manifestaci, proti které policie překvapivě nezasáhla. Zástup skandoval řadu hesel, bylo slyšet improvizované projevy a diskuse a M. Palouš přečetl dopis Charty 77 adresovaný KBSE ve Vídni (viz D 21). Podrobná svědectví o manifestaci vysílala stanice Svobodná Evropa. (D 27; viz dále K 8. února)

Čtvrtek 19. ledna

Rudé právo pokračovalo články *Rozhodné stanovisko k provokačním akcím a Opakované výtržnosti v kampani* proti údajným „provokacím protisocialistických sil“, kterým prý šlo o „destabilizaci naší země“ a „nátlak na socialistický stát“ v souvislosti „se závěrečným zasedáním vídeňské schůzky Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě“. (D 28)

Evropský parlament schválil rezoluci odsuzující brutální zákrok čs. policie proti občanům, kteří chtěli ve dnech 15. a 16. ledna uctít památku J. Palacha. Rezoluce zdůraznila, že tento zákrok je v rozporu s mezinárodními závazky ČSSR, a zejména se závěry vídeňského jednání z těchto dnů; současně odsoudila násilnou internaci katolického aktivisty A. Navrátila na psychiatrické klinice. V rozpravě seznámil člen EP J. Pelikán poslance se jmény občanů zatčených 16. ledna na Václavském náměstí a žádal jejich okamžité propuštění.

Sdružení svobodných demokratů Maďarska se solidarizovalo s Chartou 77 v jejím boji za svobodu a demokracii, ocenilo její vystoupení u příležitosti dvacátého výročí smrti J. Palacha a odsoudilo „hanebný zákrok státní moci“ proti účastníkům shromáždění. „Teror a špinavé pomluvy nemohou zakrýt skutečnost, že stalinistická diktatura dožívá.“

Kanadský ministr zahraničí Joe Clark protestoval na schůzce KBSE ve Vídni proti porušování lidských práv v ČSSR a v Rumunsku.

V odpoledních hodinách vznikla na Václavském náměstí další spontánní manifestace, které se podle západních zpravodajů zúčastnilo asi 5000 lidí. Ačkoliv šlo o pokojné shromáždění, zasáhly policejní jednotky s brutálností, která překonala všechno, co se tam dělo v předchozích dnech. (D 29) Seznam osob zadržených, případně obviněných v souvislosti s demonstracemi celého týdne vydala Charty 77 v dokumentu č. 9/89. (Viz D 39)

Pátek 20. ledna

Rudé právo podalo v úvodníku *Republiku si rozvracet nedáme* svůj ideologický výklad událostí, k nimž došlo v posledních dnech v Praze, a připomnělo už v titulku heslo, pod nímž se vedly počátkem roku 1977 útoky proti Chartě 77. (D 30)

Kardinál F. Tomášek zaslal předsedovi federální vlády ČSSR L. Adamcovi dopis, ve kterém vyjádřil uspokojení nad tím, že se ČSSR připojilo k závěrům následné helsinské konference ve Vídni, zároveň však odsoudil policejní zákroky proti pokojným shromážděním v Praze a vyzval vládu k okamžitému dialogu s církví a se všemi občany. (D 31)

Anna Dusová, která pracovala několik let jako zdravotní sestra v protialkoholní péči, protestovala v dopise předsedovi vlády ČSSR proti brutálním zákrokům policistů a zejména žáků prvních ročníků škol *Veřejné bezpečnosti*: „Vyzbrojeni obušky bili bez rozmyslu každého, kdo se jim dostal pod ruku, bili s chutí a krutě. Jejich tváře i jejich dech jasně svědčily o vlivu *alkoholu!*... Jak se něco takového mohlo stát?... Jak to, že jim byl podán alkohol? Měla tím být povzbuzena jejich bojechtivost? Otupeň mravní zábrany?“

V otevřeném dopise Olze Havlové vyvrátila Eva Kantůrková osobním svědectvím pomluvy, které o zatčeném V. Havlovi a jeho rodině rozšířila *Večerní Praha* v článku *Kam kráčíš, Charto!* (D 32; viz D 10, K 1. února a 23. února a D 73)

Dopisem obvodní prokuratury pro Prahu I protestovala rodina Dany Němcové proti jejímu neoprávněnému věznění a poukázala na její vážný zdravotní stav.

Sto třicet malířů a sochařů podepsalo na aktivu mladých výtvarníků Svazu českých výtvarných umělců petici žádající propuštění J. Žáčka a D. Němce.

Mluví Charty T. Hradílek poděkoval v dokumentu Charty 77 č. 7/89 Mezinárodní společnosti pro lidská práva v Curychu, Vídni a Frankfurtu nad Mohanem za organizaci řetězové hladovky, která měla přispět k vyhlášení amnestie pro československé politické vězně; hladovka prokázala možnosti celosvětové solidarity v oblasti lidských práv.

Signatář Charty 77 filozof Miroslav Kusý napsal pro rozhlasovou stanici Svobodná Evropa úvahu *Československý obraz nepriateľa*; úvaha reagovala mj. na úvodník *Rudého práva* a bratislavské *Pravdy Republiku si rozvracet nedáme*. (D 33; viz D 30)

Sobota 21. ledna

Rudé právo přineslo zprávu o zasedání předsednictva ÚVKSCČ, které se zabývalo „řadou otázek vnitřní politiky, včetně situace, která v Praze vznikla v souvislosti s pokusy o protistátní demonstrace“. V dalším článku *Vyhrožují* pokračovalo v difamační kampani proti nezávislým iniciativám. (D 34)

V tomtéž čísle byl také pod titulkem *Ze stanoviska Generální prokuratury* uveřejněn oficiální právní výklad pražských demonstrací, které byly údajně „inspirovány ideodiverzní kampaní ze zahraničí a organizovány vnitřními nelegálními strukturami“, a proto musí „s důraznými trestními postihy počítat především organizátoři a iniciátoři nepovolených demonstrací a obdobných nátlakových akcí, vyvolávaných s cílem destabilizování státní moci, jednajících z nepřátelství k socialismu a vedení snahou narušit a podvracet politické základy republiky“.

Kardinál F. Tomášek vyjádřil v dopise ministerskému předsedovi ČSSR své stanovisko k událostem posledních dnů a zdůraznil, že manifestační projevy občanů nebyly vyprovokovány zahraničními sdělovacími prostředky, nýbrž nedostatky vedení států v minulých desetiletích. (D 35; viz též K 27. ledna)

Severozápadní pobočka Demokratického svazu v Leningradě vyslovila solidaritu s nezávislými iniciativami v Československu a podporu vzpomínkovým setkáním na Václavském náměstí u příležitosti dvacátého výročí sebeoběti J. Palacha; dopis podepsal Valerij Těrechov.

Národní poutě k hrobu J. Palacha ve Všetatech, k níž vyzvali představitelé nezávislých iniciativ (viz D 6), se zúčastnilo množství lidí, zejména mladých. Pouť se stala záminkou k dalším rozsáhlým a často brutálním akcím VB a StB, která přichází cestou nebo na nádraží podrobovala kontrole občanských průkazů, případně perlustrovala, vyslýchala, týrala a násilně rozvázela do různých míst. (D 36; viz také D 42 a 46) Přesto se loňskému mluvčímu Charty 77 S. Devátému podařilo proniknout policejním kordónem až k všetatskému hřbitovu a hodit k Palachovu hrobu kytici a trnovou korunu. (Viz D 42)

Neděle 22. ledna

Charta 77 vydala jako dokument č. 8/89 *Prohlášení k lednovým událostem*. (D 37)

Policie zadržela na 48 hodin bývalého mluvčího Charty 77 katolického kněze V. Malého a pod záminkou trestního stíhání pro údajné šíření poplašné zprávy provedla u něho domovní prohlídku, při níž zabavila kromě psacího stroje, propisovacích tužek, prázdných obálek s nalepenými známkami, rukopisných poznámek, náboženské literatury atd. také plastiku Panny Marie.

Dvaatřicet členů a sympatizujících Iniciativy za mír a lidská práva v NDR adresovalo českým a slovenským přátelům dopis, v němž oceňují čs. nezávislé iniciativy i aktivitu širších vrstev obyvatelstva a děkují za solidární akci Polsko-československé solidarity ve věci lipských občanů, kteří byli v lednu ve vazbě. „Doufáme spolu s vámi,“ uvádí se v dopise, „že vaši přátelé budou co nejdříve propuštěni z vazby a že naše vlády se konečně budou řídit závazky, které přijaly v rámci procesu KBSE“. Bylo to poprvé, kdy se část demokratické opozice v NDR odvolává na helsinský proces.

Třináct švýcarských spisovatelů zaslalo československé vládě a československému parlamentu dopis, v němž vyslovili obavy nad opětovým zatčením Václava Havla a žádali o okamžité propuštění jak jeho, tak dalších politických vězňů. „Václav Havel je poslední spisovatel v Evropě, jemuž byla vzata svoboda.“

Asi 50 mladých lidí v Budapešti chtělo vzpomenout smrti J. Palacha položením věnce u čs. velvyslanectví; protože byli zastaveni policií, položili věnec na budapeštském náměstí Hrdinů.

Deník KSI *Unità* uveřejnil pod titulkem *300 zatčených v Praze* rozhovor s A. Dubčekem, který hovořil mj. o tvrdém postupu proti mladým lidem. „Pravá příčina toho, co se děje,“ prohlásil, „je u nás a ne v zásadách ze zahraničí. Existuje základní krize, která postihuje především mladé lidi. Mladí volají po dialogu, ale nikdo jim nevěnuje pozornost.“

Pondělí 23. ledna

Rudé právo otisklo pod titulkem *Odešli s nepořízenou* oficiální verzi o sobotní pouti k hrobu J. Palacha ve Všetatech. (D 38)

Charta 77 vydala jako dokument č. 9/89 soupis československých politických vězňů, včetně osob zatčených, případně obviněných v souvislosti s lednovými událostmi. (D 39)

Na neoficiální tiskové konferenci v Praze bylo zveřejněno *Prohlášení Charty 77 k lednovým událostem*. (Viz D 37) Signatáři Charty 77 L. Lis, A. Šabatová, L. Šilhánová, P. Uhl a člen Nezávislého mírového sdružení T. Tvaroch odpověděli na dotazy zahraničních novinářů zejména o nedávných pražských demonstracích, policejních a soudních represích a situaci nezávislých skupin. Konference se zúčastnili zpravodajové agentur AFP, ANSA, AP a Reuter, dopisovatel Hlasu Ameriky a pracovníci jedné televizní společnosti.

Státní departement USA kritizoval čs. vládu za potlačení pražských demonstrací. Mluvčí departementu Charles Redman naléhal na okamžité propuštění všech, kteří byli zadrženi nebo uvězněni ve spojitosti s pokojnými demonstracemi minulého týdne; prohlásil, že použití násilí proti demonstrantům porušuje dohody uzavřené na schůzce KBSE ve Vídni, a vyslovil politování, že ČSSR nadále nedodržuje své mezinárodní závazky.

Úterý 24. ledna

Rudé právo uveřejnilo zprávu o zasedání výboru pro stranickou práci v ČSR, na němž se projednávala informace ministra vnitra ČSR o bezpečnostní situaci „včetně pokusů o protistátní demonstrace“ v Praze a o „zákonných opatřeních“ státních orgánů „k zajištění klidu a pořádku“. (D 40)

Deset dělníků z Tesly Petřvald adresovalo ÚV KSČ dopis, ve kterém se dožadovali úplnějších informací nejen o událostech, k nimž došlo v poslední době, ale i o celé čs. historii tohoto století. (D 41)

Středa 25. ledna

Rudé právo začalo v rubrice *Na dotazy čtenářů* odpovídat na četné často značně otevřené otázky čtenářů, kteří se ptali mj. proč jsou veřejná shromáždění na Václavském náměstí v Praze zakázána, proč bylo povoleno 10. 12. 1988 shromáždění na Škroupově náměstí v Praze 3, ale další shromáždění už ne, co to je vlastně Charta, o které se stále píše, ale nic neví, zdaje skutečně pravda, že »chartisté« a jim podobní jsou placeni ze zahraničí atd. Další takové dotazy – a příslušně dezinformující odpovědi – otisklo *RP* 26. a 27. ledna, a potom 2. února a později.

Obvodní soud v Praze 1 vyhověl stížnosti, kterou podali D. Němcová, S. Vondra, J. Stemová, D. Němec, P. Placák a S. Penc proti usnesení prokurátora o vzetí do vazby, a nařídil jejich propuštění. Soud však zamítl obdobnou žádost J. Petrové a O. Veverky, takže zůstali ve vazbě. Všech osm jmenovaných bylo obviněno z trestného činu výtržnictví, kterého se údajně dopustili tím, že 16. ledna položili nebo chtěli položit květy k soše sv. Václava, čímž pý vyvolali sročení lidí. (Viz D 23 a 42, a dále K 22. února.) V. Havel, zatčený rovněž 16. ledna, propuštěn nebyl.

Polská policie zabránila patnácti členům nepovolené polské socialistické strany sbírat u čs. velvyslanectví ve Varšavě podpisy na dopis žádající propuštění všech čs. politických vězňů a kritizující nastolování „nového stalinismu“ v ČSSR.

Američtí herci a spisovatelé zahájili podpisovou akci žádající propuštění V. Havla a dalších lidí zatčených při pražských demonstracích. Ředitel Divadla newyorského shakespearovského festivalu Joseph Papp prohlásil, že petici podepíše několik tisíc umělců. Petice bude odevzdána čs. misi při OSN. „Co nejdůraznější protest“ vyslovil také americký Pen-klub jménem 2 100 svých členů, včetně K. Vonneguta, S. Sontagové a N. Mailera.

Čtvrtek 26. ledna

Mluvčí čs. vlády M. Pavel uvedl na oficiální tiskové konferenci v Praze údaje o počtu osob, které byly během týdne pražských demonstrací legitimovány, zadrženy, pokutovány nebo obviněny, ale také zraněny. Nezávislá Východoevropská informační agentura VIA zpřesnila tuto informaci dalšími údaji. (D 42; viz dále D 46)

Hnutí za občanskou svobodu vydalo prohlášení, ve kterém odsoudilo „nepochopitelnou váiku vedenou bezpečnostními sbory proti pokojným občanům“ a zdůraznilo nezbytnost jednání a dialogu jako jediné smysluplné a nadějně cesty z dosavadní globální krize čs. společnosti. (D 43)

Nezávislé hnutí Iniciativa kulturních pracovníků zaslalo předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi prohlášení, které podepsalo 692 osobností z oblasti čs. oficiální i neoficiální kultury. Prohlášení protestovalo proti zatčení V. Havla a vybízelo k zahájení dialogu, jehož předpokladem je propuštění V. Havla a všech neprávem zadržovaných. (D 44) V následujících dnech a týdnech se k prohlášení připojily další stovky umělců a vědců nejrůznějších oborů, takže výsledný počet podpisů přesáhl několik tisíc. Kromě toho vznikly další obdobné iniciativy zejména Petice občanů k událostem 15.– 21. ledna 1989 (viz D 53. K 16. února a D 60), dopis 670 vědeckých pracovníků (viz K 12. února) a další (viz K 15. března).

Italská socialistická strana odsoudila „brutální represi namířenou proti čs. lidu“. Socialistická poslankyně M. Boniverová vznesla v parlamentě dotaz, zda italská vláda odsoudí flagrantní porušení dohod podepsaných na nedávné schůzce KBSE ve Vídni. Mluvčí ministerstva zahraničních věcí zdůraznil, že italská vláda pevně prosazuje dodržování lidských práv.

Pátek 27. ledna

Šestnáct čs. občanů se obrátilo na akademika A. D. Sacharova s žádostí, aby sovětskou veřejnost, odkázanou na zkreslující zprávy oficiálních médií, informoval o tom, co se skutečně děje v Československu jedenadvacet let po intervenci, od níž se nynější sovětské vedení dosud nedistancovalo. (D 45)

Skupina 17 čs. občanů poděkovala dopisem kardinálu Tomáškoví za jeho stanovisko k událostem kolem 20. výročí Palachovy smrti, jak je vyjádřil přípisem předsedovi vlády ČSSR (viz D 35); k dopisu sedmnácti se v následujících dnech připojila řada dalších věřících.

V odpovědi na dopis kardinála F. Tomáška (viz D 35) ministerský předseda ČSSR L. Adamec napsal, že kardinál patmě není dostatečně informován, a obvinil ho, že podporuje nezákonné aktivity a konfrontaci.

Neděle 29. ledna

VONS vydal sdělení č. 897: *Represe proti manifestacím 15.–21. ledna 1989.* (D 46)

J. Bonnerová, L. Bogorazová, A. Sacharov a L. Timofejev zaslali hlavám států účastnících se schůzky KBSE ve Vídni protest proti porušování lidských práv při potlačování demonstrací v ČSSR. (D 47)

Americký dramatik Arthur Miller napsal pro neoficiální pražský list *Lidové noviny* článek, který je důrazným protestem proti novému uvěznění Václava Havla. Redakce *LN* dala článek k dispozici sdělovacím prostředkům pod titulem *Kde je budoucnost.* (D 48)

Pondělí 30. ledna

Studenti pražské Akademie múzických umění zaslali předsednictvu ÚV Svazu socialistické mládeže dopis, v němž se vyslovili k událostem na Václavském náměstí ve dnech 15.–20. ledna 1989 a k prohlášení ÚV SSM ze dne 20. ledna 1989. (D 49) Po zveřejnění jejich dopisu došlo k vzloupání do budovy AMU, při čemž byly odcizeny originální podpisové archy a videokazeta s materiálem o událostech ve dnech 15.–20. ledna.

Ve Varšavě demonstrovali členové zakázaného Nezávislého svazu studentů proti potlačení pražských demonstrací před dvěma týdny. Skupina nejméně padesáti studentů šla průvodem z kolejí k čs. vyslanectví, ale byla zastavena policií a rozešla se v klidu. Pochod trval asi půl hodiny; demonstranti rozdávali letáky o J. Palachovi a nesli transparenty požadující svobodu pro ty, kdo byli během ledna v Praze zadrženi.

Úterý 31. ledna

O. Havlová a I. Havel poděkovali v otevřeném dopise všem, kdo projevíli zájem o osud Václava Havla a protestovali proti jeho věznění. (D 50)

Náměstek britského ministra zahraničních věcí W. Waldgrave vyslovil čs. velvyslanci J. Fiedlerovi protest proti porušování lidských práv a nedávných vídeňských ujednání KBSE během policejních zákroků při pražských manifestacích k 20. výročí smrti J. Palacha.

ÚNOR

Začátek února

Václav Havel vzkázal z vězení díky všem, zejména však umělcům a vědcům z oficiálních struktur, kteří mu projevíli svou solidaritu. (D 51)

Skupina bývalých představitelů a členů KSČ založila Klub za socialistickou přestavbu Obroda; přípravný výbor, jemuž předsedá V. Mencl, požádal ministerstvo vnitra o registraci a rozeslal programové prohlášení, ve kterém se Obroda hlásí k humánním, mravním a sociálním hodnotám socialistického uspořádání společnosti. Prohlášení bylo zasláno také evropským socialistickým a komunistickým stranám. K členům klubu patří Č. Císař, J. Hájek, M. Hájek, V. Kabrna, V. Kadlec, V. Šilhán, L. Šilhánová atd. Orgánem Klubu je časopis *Dialog*, v jehož č. 4/89 vyšel diskusní návrh Programových tezí Klubu o 84 bodech.

Skupina poslanců dánského parlamentu zaslala generálnímu sekretáři KSČ M. Jakešovi dopis požadující okamžité propuštění V. Havla, což by bylo prvním krokem k navázání „životně důležitého dialogu“ představitelů KSČ a vlády s čs. obyvatelstvem.

Středa 1. února

Čs. helsinský výbor vyslovil Polskému helsinskému výboru díky za projev solidarity a zdůraznil nové možnosti, které skýtá ochraně lidských práv mechanismus mezinárodní kontroly ustavený Závěrečným dokumentem KBSE ve Vídni. Současně požádal, aby helsinské výbory podpořily návrh zařadit otázku pohrdání čs. orgánů Závěrečným dokumentem na pořad připravovaného pařížského jednání KBSE. (D 52; viz také D 45 a D 47)

ČSHV poděkoval L. Bogorazové, J. Bonnerové, A. Sacharovovi a L. Timofejevovi za jejich prohlášení k nedávným čs. událostem (viz D 47) a informoval je o dopisu, který adresoval Polskému helsinskému výboru (viz výše).

Ivan a Václav Havel, zastoupeni JUDr. J. Daniszem, podali žalobu na J. Lemáka, šéfredaktora *Večerní Prahy*, a žádali uveřejnění tiskové opravy článku *Kam kráčíš, Charto!*, ve kterém se tvrdilo, že jejich rodina vytvořila za německé okupace krycí kancelář gestapa a stýkala se s konfidenty. (Viz D 10)

Čtvrtek 2. února

Nová nezávislá iniciativa Petice čs. občanů k událostem ve dnech 15. 21. ledna oznámila Federálnímu shromáždění ČSSR, prezidentu republiky, předsedovi federální vlády a dalším, že její text podepsalo k 31. lednu přes 2100 osob. (D 53; viz též D 60)

Společenství přátel USA zaslalo Federálnímu shromáždění ČSSR dopis, kterým protestovalo proti brutálním zákrokům policie, trestnímu stíhání a věznění nevinných lidí, štvavé kampani oficiálních sdělovacích prostředků a postoji poslanců, kteří se s tím veřejně ztotožnili. (D 54)

Čs. vyslanectví ve Washingtonu odmítlo přijmout petici amerických herců, spisovatelů a tanečnicků, kteří vyslovili svou solidaritu s V. Havlem. Petici podepsalo kolem tisíce umělců.

Pátek 3. února

Členové kongresu USA D. DeConcini a S. Hoyer navrhli V. Havla na Nobelovu cenu míru. V dopise Nobelovu institutu zdůraznili Havlovu angažovanost při prosazování základních práv a demokracie a neustálé pronásledování, kterému je proto vystaven. „Zatímco v jiných východoevropských státech lze pozorovat podstatný pohyb k větší demokracii“, psalo se v návrhu, „Československo zakouší vlnu represe, jejíž drsnost a rozsah nemají od let 1968–1969 obdobu.“ Ani to však „neotřásl Havlovým zaujetím pro mír a lidská práva a jeho kritičností k stavu lidských práv v Československu“.

Neděle 5. února

Ludvík Vaculík datoval stať *Komunismus je bití*, v níž reagoval na brutální potlačení lednových manifestací. (D 55)

Pondělí 6. února

Charta 77 vydala dokument č. 10/89 *Na pomoc Rumunsku*. Dopis adresovaný nezávislým iniciativám a obhájcům lidských práv ve východní Evropě se zabýval dramatickou situací v Rumunsku, zejména tzv. teritoriální systemizací, která hrozí zničit více než polovinu rumunských vesnic.

Pařížský Mezinárodní výbor pro podporu Charty 77, jehož členy jsou mj. S. Bellow, F. Dürrenmatt, M. Frisch, G. Grass, G. Greene, A. Miller, Y. Montand, T. Stoppard a další, se obrátil dopisem na francouzského prezidenta Mitterranda a požádal jej, aby z moci své funkce připomněl čs. vládě její závazky při dodržování lidských práv. (D 56) V dalším dopise adresovaném ministerskému předsedovi ČSSR L. Adamcovi výbor žádal, aby se

společenské problémy Československa řešily dialogem, jehož předpokladem je propuštění všech neprávem zadržovaných včetně V. Havla a pravdivé informování veřejnosti.

Zástupci souboru vídeňského Burgtheatru zaslali čs. úřadům prohlášení solidarity s V. Havlem se žádostí, aby byl propuštěn a aby bylo zastaveno pronásledování účastníků pražských lednových demonstrací.

Holandská organizace Stichting Informatie over Charta 77 uspořádala v amsterodamském kulturním centru Paradiso večer na podporu zatčených a pronásledovaných obhájců lidských práv v ČSSR. Na programu se podílely jak významné osobnosti holandského kulturního života, tak známé undergroundové hudební skupiny spřátelené s českými hudebníky. Byly předneseny česky a holandsky básně I. Jirouse, za české hudebníky v zahraničí vystoupili V. Třešňák a J. Hutka.

Středa 8. února

Signatář Charty 77 M. Palouš byl vyrozuměn, že je trestně stíhán pro trestný čin výtržnictví, protože 18. 1. v odpoledních hodinách přečetl na Václavském náměstí dokument Charty 77, což údajně vedlo k sročení lidí, které si vyžádalo zvýšení pořádkové služby. Spontánní manifestace z 18. 1. byla přitom jediná, která proběhla pokojně, protože policie nezasáhla. (Viz K 18. ledna a D 21 a 27) (Rozhodnutím Obvodního prokurátora byla 20. 3. věc M. Palouše postoupena ONV v Praze k přestupkovému řízení.)

Čtvrtek 9. února

Francouzská vláda vyzvala čs. úřady, aby propustily V. Havla. Mluvčí francouzského ministerstva zahraničí prohlásil, že francouzská strana požádala o přesné údaje o Havlově případu a připomněla závazky, které ČSSR převzalo podpisem helsinského Závěrečného aktu.

Pátek 10. února

Charta 77 a Čs. helsinský výbor vydaly společné *Stanovisko k vídeňskému dokumentu*, v němž poukázaly na rozpory mezi formálním ujištěním čs. vlády, že ČSSR patříla vždy k zemím, které usilují o důsledné plnění a rozvíjení helsinského procesu, a dlouholetou praxí, zejména však nedávnými událostmi, které toto ujištění vyvracejí. (D 57)

Vyšetřování v trestní věci V. Havla bylo ukončeno a prokurátor podal obžalobu k Obvodnímu soudu pro Prahu 1, který případ obratem postoupil Obvodnímu soudu pro Prahu 3. Hlavní líčení bylo stanoveny na 21. února.

Na týž den a tutéž hodinu bylo stanoveno i přelíčení ve věci J. Petrové a spol. u Obvodního soudu pro Prahu 2; spolu s J. Petrovou byli obžalováni O. Veverka, D. Němcová, D. Němec, S. Penc, P. Placák, J. Sternová a S. Vondra. (Viz K 22. února) V. Havel, J. Petrová a O. Veverka byli ve vazbě, ostatní byli stíháni na svobodě. (Viz K 25. ledna)

Francouzský Pen-klub vyjádřil svou solidaritu s V. Havlem a s bulharským básníkem P. Manolovem, který držel hladovku, a jménem svých 550 členů poslal prostřednictvím čs. a bulharského velvyslanectví v Paříži protestní dopisy do Prahy a do Sofie.

Sobota 11. února

Rudé právo uveřejnilo pod titulkem *Počítáme se všemi poctivými lidmi* podstatnou část projevu, který přednesl generální tajemník KSČ M. Jakeš na setkání s vedoucími pracovníky masových sdělovacích prostředků. Lednových událostí a postoje vedení KSČ k nim se týkala zejména pasáž, uvedená mezititulkem „Kdo, proč a jak chce zvrátit proces přestavby“. (D 58)

Dvaatřicet studentů Komenského evangelické bohoslovecké fakulty zaslalo poslancům Federálního shromáždění ČSSR dopis, ve kterém protestovali proti nepřiměřeným zásahům ozbrojených složek v říjnu 1988 a v lednu 1989 a proti způsobu, jakým o těchto událostech informovaly sdělovací prostředky. (D 59) Současně byl na fakultě vyvěšen text vyzývající k zájmu a péči o vězně, jmenovitě P. Cibulku, I. Jirouse a E. Vidlařovou.

Deník maďarské Vlastenecké národní fronty *Magyar Nemzet* uvedl v článku o „politické, hospodářské a mravní krizi“ ve východoevropských zerních, že jediným východiskem je „dělba moci“, a v této souvislosti vyzdvihl příklad Polska a nepřímo kritizoval kromě NDR také ČSSR jako zemi, „kde je významný spisovatel pronásledován a kde je »perestrojka« rovnou odmítána“.

Neděle 12. února

Šest set sedmdesát odborných pracovníků sedmdesáti vědeckých institucí, zejména ústavů Akademie věd v Praze, Brně a Bratislavě, se v dopise ministerskému předsedovi ČSSR L. Adamcovi vyslovilo k lednovým událostem, k nepřiměřenému zásahu bezpečnostních složek proti shromážděním na paměť J. Palacha a k „nedostatku možnosti veřejně se vyjadřovat k vedení naší společnosti a případně je i kritizovat“, což je „jednou z příčin ekonomické, sociální a politické krize, ve které se naše společnost nachází“. V odpověď na petici začala StB v Praze a Bratislavě objíždět ústavy a pátrat po jejich autorech a organizátorech.

Dr. Josef Zvěřina důrazně odmítl dopisem generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ M. Jakešovi tu část jeho projevu z 9. 2., ve které hovořil „o nelegálních církevních strukturách“ a „o některých církevních představitelích, kteří zneužívají náboženského citění části věřících občanů proti socialismu“ (viz D 58), a žádal, aby představitelé KSČ i státu „přestali s náboženskou diskriminací a urážkami“ a usnadnili tak věřícím „poctivou práci pro naši společnost“.

Pondělí 13. února

Britský ministr zahraničních věcí G. Howe prohlásil náměstkovi čs. ministerského předsedy J. Obzinovi, že postup čs. úřadů porušuje dohody uzavřené na schůzce KBSE ve Vídni. Podle mluvčího ministerstva projevil ministr Howe zájem zvláště o uvězněné disidenty a jmenovitě V. Havla.

Úterý 14. února

Předsednictvo Federálního shromáždění ČSSR se „v zájmu ochrany veřejného pořádku“ usneslo na zákonném opatření, kterým se v ustanovení par. 156a tr. z. (ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele) zvyšuje trestní sazba z šesti měsíců vězení na jeden rok. Týmž zákonným opatřením se znatelně zvýšily i tresty v ustanovení par. 6 zákona č. 150/1969 Sb. o přečinech; zákon byl dále doplněn novým ustanovením, podle něhož se přečinu dopouští každý, kdo „vyhotoví, umožní vyhotovení nebo rozšíří tiskovinu, která svým obsahem narušuje zájem socialistického státu na zachování veřejného pořádku“. Zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění, které nabylo účinnosti dnem vyhlášení, znamenalo další omezení svobody shromažďování a projevu. (Viz K 15. a 17. února a D 62 a 83)

Středa 15. února

Plenární zasedání Čs. helsinského výboru se připojilo k návrhům, jež podali členové amerického kongresu (viz K 3. února), čs. Demokratická iniciativa a další, aby Nobelova cena míru za rok 1989 byla udělena V. Havlovi. Vyjádření čs. občanů podporujících tento návrh shromažďuje zvláštní výbor, jehož členy jsou E. Kanířková, E. Mandler, D. Němcová a V. Chramostová. ČSHV dále zaujal kritické stanovisko k zákonnému opatření předsednictva Federálního shromáždění ČSSR ze dne 14. 2. k ochraně veřejného pořádku, protože se jím zesiluje represe vůči účastníkům a organizátorům pokojných manifestací. (Viz K 14., 17. a 18. února a D 62) ČSHV vyzval poslance, aby usnesení předsednictva neschválili, čímž by pozbylo platnosti. (Viz též D 83)

ČSHV obdržel od Polského helsinského výboru dopis, kterým PHV vyzval předsedu polské vlády, aby si vyžádal od čs. vlády vysvětlení policejních zásahů ve dnech 16.–21. 1. v Praze a ve Všetatech.

Podle zprávy *Rudého práva* generální prokurátor ČSSR J. Krupauer oznámil, že ve spojitosti s lednovými událostmi v Praze bude 55 osob postaveno před soud pro „rušení veřejného pořádku, odpor proti státní moci a útoky proti veřejným činitelům“. Vyšetřování bylo v 46 případech uzavřeno a 17 z nich (včetně případu V. Havla) se stalo předmětem trestního řízení. „Postup orgánů činných v trestním řízení“, uvedl generální prokurátor, „je v plném souladu s československou judikaturou.“

Čtvrtek 16. února.

Petici čs. občanů k událostem z 15.– 21. ledna (viz D 53) podepsalo dalších 1266 signatářů. Podrobná zpráva se soupisem nových signatářů byla odeslána Federálnímu shromáždění ČSSR, prezidentu republiky, předsedovi vlády ČSSR a dalším. (D 60)

Hnutí za občanskou svobodu vydalo prohlášení *Cesty k demokracii po lednových událostech*. (D 61)

Mezinárodní sdružení pro obranu pronásledovaných umělců AIDA požádalo o okamžité propuštění V. Havla. V prohlášení se uvádí, že ve srovnání s pokrokem, k němuž došlo v oblasti lidských práv v jiných zemích Varšavské smlouvy, hrozí ČSSR izolace v důsledku svévolného zatýkání zastánců občanských svobod. K členům AIDA náleží kromě jiných spisovatel S. Lenz, režisér A. Mnouchkinová a P. Chereau, herci Y. Montand a M. Piccoli, filmový režisér I. Bergman atd.

Srbský Pen-klub poslal Svazu čs. spisovatelů dopis, ve kterém protestoval proti zatčení V. Havla a dalších čs. spisovatelů, umělců a intelektuálů a vyjádřil zatčeným svou solidaritu.

Pátek 17. února

Předsednictva Če ké národní rady a Slovenské národní rady přijala a vyhlásila zákonná opatření o přestupku proti opatřením k upevnění veřejného pořádku. Smysl těchto předpisů, doplňujících zákonné opatření Federálního shromáždění ČSSR z 14. února, potvrdil komentář *Rudého práva* z 18. února: „Potřeba těchto právních předpisů vyplynula z nedávných vystoupení protisocialistických skupin, které zvýšenou měrou narušily veřejný pořádek a bezpečnost občanů v centru Prahy. Ohlasy veřejnosti v hromadných sdělovacích prostředcích i na pracovištích na tyto provokační akce svědčí jednoznačně o tom, že převážná většina občanů s nimi nesouhlasí a požaduje přijetí účinnějších prostředků k upevnění veřejného pořádku.“

Byla zveřejněna petice 551 čs. občanů, požadující propuštění inž. Evy Vidlařové, herečky a inspicientky brněnského divadla Na provázku, která je od 19. 12. 1988 ve vazbě pro svou činnost ve Výboru na obranu P. Cibulky, D. Skály a J. Štencle. E. Vidlařová byla původně obviněna z trestného činu nadřívání, kterého se

měla dopustit pořádáním nátlakových akcí, tj. hladovek a petic, a ovlivňováním svědků; později byla kvalifikace její činnosti změněna na trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí, takže jí hrozil trest vězení až do 5 let. Její žádost o propuštění z vazby byla 1. února zamítnuta. (Viz K 9. března)

Sobota 18. února

Devět čs. nezávislých iniciativ zaslalo vládám účastnických zemí KBSE a přátelům doma i v zahraničí dopis, v němž mj. upozomilo na represivní zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění. (D 62; viz K 14., 15. a 17. února a D 83)

Čs. helsinský výbor zaslal Federálnímu shromáždění ČSSR své stanovisko k zákonnému opatření k ochraně veřejného pořádku, které předsednictvo FS schválilo 14. 2. ČSHV vyjádřil přesvědčení, že toto opatření je v rozporu s duchem i literou helsinských ujednání a že se jím místo politického řešení společenských problémů zavádí zpřísnění represe.

Neděle 19. února

Charta 77 vydala dokument č. 15/89 *Zamyšlení nad obětí Jana Zajíce* v souvislosti s nadcházejícím 20. výročím Zajícovy dobrovolné smrti. (D 63)

Pondělí 20. února

Podle zpráv Východoevropské informační agentury VIA byla na čs. ministerstvu zahraničních věcí vytvořena meziresortní komise, v jejímž čele je jeden z náměstků ministra. Jejím posláním je organizovat dezinformační kampaně proti nezávislým iniciativám především v zahraničí, ale počítá se, že jejích textů bude použito i v Československu. Komise bude zasedat permanentně.

Slovenský spisovatel a jeden z vydavatelů nezávislého časopisu *Fragment* K I. Hoffman protestoval dopisem V. Havlovi proti jeho uvěznění; dopis byl zároveň ostrou kritikou kulturní situace na Slovensku. (D 64)

Úterý 21. února

Obvodní soud v Praze 3, jehož hlavní líčení vedla samosoudkyně JUDr. H. Hlavatá, odsoudil V. Havla k devíti měsícům vězení nepodmíněně v 2. (tj. přísnější) nápravné výchovné skupině. Byl uznán vinným spácháním obou žalovaných trestných činů, podněcování, jehož se měl dopustit tím, že prostřednictvím zahraničních rozhlasových stanic zval na vzpomínkový akt připravovaný k výročí smrti J. Palacha dne 15. 1., a ztěžování výkonu

pravomoci veřejného činitele, jehož se údajně dopustil tím, že dne 16. 1. na Václavském náměstí neuposlechl výzvy VB k opuštění prostoru. V. Havel se proti rozsudku na místě odvolal. (Viz K 21. března) Prokurátor si ponechal lhůtu na rozmyšlenou. Před vynesením rozsudku pronesl V. Havel závěrečnou řeč. (D 66) Soudnímu líčení byli přítomni tři jeho příbuzní, ostatní veřejnost (200–300 lidí) byla v soudní budově nebo před ní. (D 65) Hlavní líčení mohli rovněž sledovat dopisovatelé tiskových agentur TASS a AP, *Rudého práva* a Československého rozhlasu. Samosoudkyně však zakázala psaní poznámek.

Procesu s J. Petrovou a spol., který byl zahájen týž den, se účastnili dopisovatelé Reutera a Hlasu Ameriky. Dalším agenturám, tj. AFP, Maďarské tiskové agentuře a agentuře Sin Hua (Nová Čína), nebyl vstup do soudní síně umožněn.

Na oba procesy přijeli do Prahy kromě novinářů zástupci Mezinárodní federace pro lidská práva (FIDH), švédského Pen-klubu a Svazu švédských spisovatelů, britské mírové organizace END a britského hnutí Charta 88. Nikdo z nich nebyl vpuštěn do soudní síně. Pouze zástupcům FIDH se podařilo do soudní místnosti proniknout, ale po dvou hodinách z ní byli vykázáni.

Proti mluvčímu Charty 77 ing. T. Hradílkovi bylo zahájeno stíhání pro trestné činy pobuřování a poškozování zájmů republiky v cizině, kterých se měl dopustit tím, že 17. 1. zaslal stranickým a ústavním orgánům prohlášení odsuzující policejní zákroky proti manifestantům v Praze a že 1. 2. adresoval M. Jakešovi otevřený dopis reagující na jeho rozhovor se západoněmeckou televizí. T. Hradílek byl 22. 2. zadržen a byla u něho provedena v jeho nepřítomnosti domovní prohlídka; po několikahodinovém výsledku podal vyšetřovatel návrh na uvalení vazby. Prokurátor návrhu nevyhověl a T. Hradílek propustil, ale trestní řízení proti němu nezastavil; bylo to poprvé v historii Charty 77, co byli současně trestně stíháni všichni tři její mluvčí. (Viz dále K 8. března)

Vyšetřovatel VB kpt. Špirk zahájil trestní stíhání bývalé mluvčí Charty 77 L. Šilhánové a signatářky Charty 77 herečky V. Chramostové a obvinil je z trestných činů schvalování trestného činu a útoku na státní orgán a orgán společenské organizace. Těchto trestných činů se měly dopustit tím, že 16. 1. sepsaly a odeslaly vládním a stranickým orgánům dopis, v němž údajně „vyjádřily souhlas s hromadnou a úředně zakázanou demonstrací nelegálních struktur uspořádanou v odpoledních hodinách 15. 1. na Václavském náměstí“ a „nepravdivě osočily orgány státní moci a stranické orgány ze zneužívání svěřených pravomocí, z hrubého porušování občanských práv a svobod občanů“. (Viz D 17) Obě byly stíhány na svobodě. (Viz dále K 20. března)

Dr. Radomír Malý z Brna odeslal generálnímu prokurátorovi ČSSR dopis, kterým protestoval proti odsouzení V. Havla a žádal, aby byl rozsudek zrušen – nebo aby bylo zavedeno trestní řízení i proti němu samému, protože se dopustil obdobných trestných činů jako odsouzený V. Havel. (D 67)

Ve tři hodiny odpoledne proběhla na krakovském Hlavním náměstí manifestace organizovaná Konfederací za nezávislé Polsko na protest proti procesu s V. Havlem. Manifestanti nesli v čele průvodu čs. státní vlajku a v průvodu samém transparenty s nápisy „Propusťte Václava Havla“ a s jmény pořádající organizace a nezávislého odborového hnutí Solidarita.

Výbor pro podání návrhu na udělení Nobelovy ceny míru V. Havlovi zveřejnil dopis skupiny občanů, především dělníků z Klatovska, kteří jako jedni z prvních návrh podpořili. (D 68; viz též D 71)

Středa 22. února

U Obvodního soudu pro Prahu 2 bylo ukončeno hlavní líčení, zahájené 21. 2. v trestní věci členky Nezávislého mírového sdružení J. Petrové, signatáře Charty 77 a člena Mírového klubu J. Lennona a Společnosti přátel USA O. Veverky, mluvčí Charty 77 D. Němcové, signatáře Charty 77 D. Němce, bývalé mluvčí Charty 77 J. Sternové, představitele Českých dětí P. Placáka, člena Mírového klubu J. Lennona S. Pence ml. a mluvčího Charty 77 RNDr. Saši Vondry. Všichni obžalovaní byli zadrženi 16. 1., J. Petrová a O. Veverka zůstali od té doby ve vazbě, ostatní byli 24. 1. z vazby propuštěni a stíháni na svobodě. D. Němcová, hospitalizovaná pro chorobu páteře, která se zhoršila v důsledku zadržení 16. 1., byla na začátku hlavního líčení vyloučena k samostatnému projednání. Na rozdíl od procesu s V. Havlem docházelo při tomto jednání k neustálému porušování procesních ustanovení. Samosoudce JUDr. A. Těšík zkrásněl protokoloval výpovědi svědků, opravoval a naváděl je k výrokům škodícím obžalovaným, odnímal obhájcům slovo, dal ze soudní síně vyvést matku O. Veverky, protože se údajně nevhodně tvářila atd. V soudní síni směli být přítomni příbuzní jen po jednom na každého obžalovaného. Soudce zamítl návrh obhajoby na svědecký výslech V. Havla.

Soud uznal J. Petrovou, O. Veverku, D. Němce, J. Sternovou vinnými ve smyslu obžaloby spácháním trestného činu výtržnictví, jehož se měli dopustit tím, že dne 16. 1. kladli nebo se pokoušeli klást u sochy sv. Václava květiny, čímž vyvolali srocení většího množství lidí. J. Petrová a O. Veverka byli navíc uznáni vinnými spácháním trestného činu útoku na veřejného činitele, jehož se údajně dopustili hrubými nadávkami příslušníkům VB. Za to byli odsouzeni J. Petrová k 9 měsícům vězení v 1. nápravně výchovné skupině, O. Veverka, již jednou trestaný, k 12 měsícům vězení v 2. NVS, D. Němec k 6 měsícům vězení podmíněně s odkladem na 3 roky a k 4000 Kčs pokuty a J. Sternová ke 4 měsícům vězení podmíněně s odkladem na 1 rok. (D 69)

Ostatní tři obžalované, S. Vondru, P. Placáka a S. Pence, soud neuznal vinnými ve smyslu obžaloby a odsoudil je pro přečin proti veřejnému pořádku shodně k 2 měsícům vězení podmíněně s odkladem na 2 roky a k pokutě 2500 Kčs. J. Petrová a prokurátor se proti rozsudku odvolali na místě, ostatní si ponechali lhůtu na rozmyšlenou: O. Veverka požádal o propuštění z vazby, jeho žádosti samosoudce nevyhověl. (V odvolacím řízení 4. dubna

senát Městského soudu v Praze rozsudek potvrdil. Jednání bylo zcela formální, soud se vůbec nezabýval námitkami obhájců a obžalovaných; předseda senátu JUDr. Jan Rojt při zasedání údajně usnul. Rozhodnutím Okresního soudu v Chomutově byla J. Petrová 19. 6. po odpykání poloviny trestu podmínečně propuštěna.)

Skupina francouzských intelektuálů podepsala petici, v níž označila odsouzení V. Havla za skandální útok na demokratická práva a žádala „jeho okamžité osvobození, zrušení soudního rozhodnutí, jakož i zastavení trestních stíhání všech ostatních obviněných v Československu, kteří jsou stíháni pouze pro projevy svého přesvědčení“. Prvních padesát podpisů bylo k dispozici již několik hodin po odsouzení V. Havla, ve sbírání dalších se pokračovalo celou noc; k signatářům patřili francouzští poslanci, spisovatelé, novináři, herci, právníci, aktivisté Ligy pro lidská práva, členové organizace SOS rasismus, politici socialistické i komunistické orientace atd.

Čtvrtek 23. února

Rudé právo uveřejnilo rozsáhlý článek *Kdo je Václav Havel*, jenž svým názvem i obsahem přímo navázal na pomlouvačnou kampaň, kterou čs. tisk zahájil proti V. Havlovi a Chartě 77 už počátkem roku 1977 a poté několikrát znovu oživil, naposled v souvislosti s lednovými demonstracemi. (Viz D 10) V tomto duchu se i článek *RP* pokusil diskreditovat V. Havla především insinuacemi o protektorátní minulosti jeho rodiny, zejména otce Václava a strýce Miloše, majitele Lucema-filmu a barrandovských ateliérů. (Viz D 32 a D 73) V dalším článku polemicky citoval – poprvé v čs. oficiálním tisku – názvy několika Havlových esejí a knih jako *Anatomie jedné zdrženlivosti*, *Politika a svědomí*, *Dálkový výslech* atd.

V České Třebové byl vzat do vazby signatář Charty 77 a spoluvydavatel nezávislého časopisu *Vokno* topič František Stárek. Při domovní prohlídce bylo u něho zabaveno množství různého technického zařízení, psací stroje, počítač, cyklostyl, fotoaparáty, magnetofon, knihy, tiskoviny, fotografie, písemnosti, knihovna a archív časopisu atd. F. Stárek byl už pro svou činnost v oblasti nonkonformní kultury odsouzen roku 1982 na dva a půl roku. Tentokrát byl nejprve obviněn z přečinu proti veřejnému pořádku, později byla jeho činnost překvalifikována na trestný čin pobuřování. (Dne 3. 4. byla Stárkova družka Iva Vojtková obviněna z pomoci k trestnému činu pobuřování. Dne 26. 6. odsoudil Okresní soud v Ústí nad Orlicí F. Stárka pro pobuřování k dvěma a půl roku vězení v 2. nápravně výchovné skupině, propadnutí zabavených věcí a dvouletému ochrannému dohledu po odpykání trestu. I. Vojtková byla odsouzena pro pomoc k trestnému činu pobuřování k 12 měsíců vězení s podmíněným odkladem na dva roky. V odvolacím řízení 28. 8. 1989 Krajský soud v Hradci Králové rozsudek potvrdil.)

Spolok slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí vydal prohlášení odsuzující rozsudek nad V. Havlem i všemi občany, kteří byli odsouzeni od bratislavské katolické manifestace 25. 3. 1988. (D 70)

Výbor pro podání návrhu na udělení Nobelovy ceny míru V. Havlovi oznámil, že návrh podpořili další občané, jmenovitě z Benátek nad Jizerou, Kropáčovy Vrutice a Prahy. (D 71)

Pátek 24. února

V řadě reakcí světového tisku na odsouzení V. Havla uveřejnil vídeňský deník *Kurier* článek *Více než zločin hloupost* od předsedy Mezinárodní helsinské federace pro lidská práva Karla Jana ze Schwarzenbergu. (D 72)

Charta 77 vydala dokument č. 17/89 *Prohlášení k případu britského spisovatele Salmuna Rushdieho* a odsoudila „rozsudek smrti“ vynesený ájatolláhem Chomejmím a dalšími iránskými představiteli nad britským autorem jako akt státního terorismu.

Čs. Demokratická iniciativa požádala dopisem M. Gorbačova, aby se „i ve vztahu k ČSSR projevil jako vůdčí činitel demokratického reformního programu a zastal se Václava Havla a dalších neprávem vězněných osob“. Dopis podepsali B. Doležal, M. Litomiský, E. Mandler, I. Storoženko, M. Svoboda, K. Štyndl, E. Štolbová a S. Trávníček.

Sobota 25. února

Člen Národního divadla J. Kemr zaslal redakci *Rudého práva* dopis, v němž vyvrátil osobním svědectvím pomluvy o M. Havlovi, uveřejněné 23. 2. v článku *Kdo je Václav Havel*. (D 73)

Před čs. velvyslanectvím v Ottawě protestovalo několik set lidí proti policejní zvlí za lednových manifestací na Václavském náměstí a proti odsouzení řady jejich účastníků. Poslanec kanadského parlamentu D. Kirgol prohlásil, že pražský režim hrubě porušil závazky, k nimž se zavázal podpisem dokumentu na následné konferenci ve Vídni.

Polský Pen-klub apeloval telegramem na prezidenta Husáka, aby byl V. Havel propuštěn, a vyslovil své hluboké znepokojení nad osudem svého „vynikajícího kolegy“.

Ve varšavském divadle Teatr Powszechny se konala obnovená premiéra Havlových aktovek *Audience* a *Protest* za účasti předsedy vlády M. Rakowského a představitelů Solidarity B. Geremeka a A. Michnika, který po představení promluvil.

Neděle 26. února

Charta 77 podpořila v dokumentu č. 18/89 návrh na udělení Nobelovy ceny míru V. Havlovi v přesvědčení, „že mír není záležitostí pouze vlád a politiků, ale i občanů, a že je neoddelitelně spjat s úsilím o dodržování lidských práv“, a proto by „Nobelova cena měla být udělována především těm, kteří mimo rámec vlastní profese – a často s velkým osobním nasazením – přispívají k tomu, aby byl život na naší planetě spravedlivější a důstojnější“.

Pondělí 27. února

Signatář a bývalý mluvčí Charty 77 J. Dienstbier zaslal představitelům nezávislých iniciativ v Evropě a USA dopis k návrhu o udělení Nobelovy ceny míru V. Havlovi. (D 74)

Úterý 28. února

Charta 77 vyslovila v dokumentu č. 19/89 díky pořadatelům manifestace svolané v Budapešti na den 2. 3. na protest proti věznění V. Havla a dalších čs. aktivistů, požádala je o podporu návrhu na udělení Nobelovy ceny míru V. Havlovi, připomněla jmenovitě několik dalších politických vězňů a zdůraznila, že solidarita s nespravedlivě odsouzenými má nejen morální, ale i praktický význam. (D 75) Manifestaci v Budapešti zaslala pozdrav a poděkování i Olga Havlová. (Viz dále K 2. března)

Slovenský spisovatel Ľubomír Feldek protestoval proti odsouzení V. Havla a požádal, aby jeho prohlášení bylo připojeno k protokolu pražského zasedání výboru Čs. svazu spisovatelů. (D 76)

Konec února

Výbor na obranu mírových aktivistů zaslal představitelům státu, Čs. mírovému výboru, kardinálu Tomáškovi a sdělovacím prostředkům prohlášení o svém ustavení a o svých cílech. (D 77)

BŘEZEN

Středa 1. března

Charta 77 podala v dokumentu č. 20/89 zprávu o setkání osmi představitelů nezávislých iniciativ s dánským ministrem zahraničních věcí Uffe Ellemann–Jensenem, který byl na oficiální návštěvě v ČSSR. Během oběda na velvyslanectví informoval ministr pozvané o oficiálním protestu dánské vlády proti zákrokům čs. policie v lednu a následným procesům; čs. hosté hovořili o celkové situaci v ČSSR, o činnosti nezávislého hnutí a o jednotlivých politických vězňích. Rozhovor trval dvě hodiny a byl prvním kontaktem, který oficiální představitelé Dánského království navázali s nezávislými skupinami v ČSSR.

P. Pospíchal a A. Šabatová za čs. část Polsko–československé solidarity a S. Vondra, mluvčí Charty 77, zaslali projev solidarity členům polského hnutí Svoboda a mír, kteří drželi v Sopotech hladovku na protest proti diskriminaci při udělování cestovních dokladů v Polsku. V dopise zdůraznili, že polská vláda „je povinna respektovat ustanovení Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, garantující svobodný výjezd ze země a návrat do ní“, a že to platí „o vládách všech států, které tento pakt přijaly, včetně vlády československé“; přesto však dochází k obdobným diskriminacím i v ČSSR.

Týdeník KSČ *Tribuna* pokračoval v difamační kampani proti V. Havlovi článkem *Za co »bojuje« Václav Havel*. Po zopakování obvyklých pomluv o Havlově rodině (viz D 10 a 32, K 23. února a D 73) se článek soustředil na Havlovu společenskou aktivitu, kterou interpretoval v duchu stalinských představ 50. let, podle nichž jsou všichni kritičtí představitelé čs. kultury, v tomto případě V. Černý, B. Fučík a zejména V. Havel atd., pouhými agenty řízenými ze zahraničí v rámci mezinárodního protikomunistického spiknutí.

Čtvrtek 2. března

Charta 77 upozornila v dokumentu č. 21/89 prezidenta republiky „na závažné okolnosti poškozující vnitřní vztahy naší společnosti i zájmy republiky v zahraničí“, tj. na agresivní a provokativní postup orgánů státní moci proti pokojnému pietnímu aktu na paměť J. Palacha na Václavském náměstí v lednu a na následné procesy a rozsudky nad V. Havlem a dalšími sedmi občany v únoru. (D 78)

V Budapešti se manifestace solidarity s V. Havlem a dalšími čs. politickými vězni zúčastnilo asi 1500 lidí, z nichž 400 podepsalo na místě petici podporující návrh, aby V. Havlovi byla udělena Nobelova cena míru. (Viz K 28. února a D 75)

Sobota 4. března

Na kongresu Evropského svazu žen (Unione Europea Femminile), který pořádala ve dnech 1.– 4. 3. v Římě italská Křesťanská demokracie, byl založen Mezinárodní výbor Milady Horákové na pomoc čs. ženám pronásledovaným současným režimem v ČSSR.

Neděle 5. března

Dvacet sovětských a německých spisovatelů a vědců podepsalo prohlášení, ve kterém vyslovili vážné znepokojení nad uvězněním V. Havla. „Jsme pevně odhodláni hlasitě bránit Václava Havla,“ píše se v závěru dopisu, „protože tím bráníme i sebe.“ (D 79)

Pondělí 6. března

Československo navštívila delegace Mezinárodní helsinské federace vedená jejím předsedou Karlem Janem ze Schwarzenbergu, ale k jednání s čs. představiteli nedošlo. V dopise, který zaslal předsedovi federální vlády L. Adamcovi, Karel Jan ze Schwarzenbergu vyjádřil nad tím zklamání a protestoval proti rostoucímu porušování lidských práv v ČSSR. (D 80)

Čs. iniciativa sociální obrany vydala dokument č. 1/1989, v němž odsoudila nátlak, který vyvíjí Sekretariát vlády ČSR pro věci církevní na uchazeče o studium teologie. „Státní správa se snaží vyvolat dojem, že při přijímání studentů na teologické fakulty nezasahuje do řízení. Ve skutečnosti využívá přijímacího řízení k tomu, že manipuluje příští duchovním a bez ostychu, aby se přizpůsobili cizímu politickému stanovisku. Takové přizpůsobení není však možné bez škody na svědomí.“

Úterý 7. března

Mezinárodní federace pro lidská práva (FIDH) se sídlem v Paříži, která je přidružena k OSN a Evropské radě UNESCO a jejímž členem je čs. Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, vydala zvláštní 291. číslo svého týdeníku *Lettre* věnované soudnímu procesu s V. Havlem. Zprávu o soudním řízení vypracoval R. Kessous,

bývalý generální prokurátor pařížského odvolacího soudu, kterého FIDH zmocnila zúčastnit se hlavního líčení: čs. úřady mu však jeho misi znemožnily.

Podle zprávy rakouského deníku *Die Presse* významný rakouský malíř Max Weiler odřekl své další výstavy v ČSSR. Po úspěšné výstavě v Brně měly být jeho obrazy vystaveny od 5. března v Bratislavě a od 20. dubna v Praze, ale umělec výstavy telegraficky odvolal, jakmile se během instalace své výstavy v Mexiku dozvěděl z tisku o uvěznění V. Havla a dalších: „Je to, jako by se to stalo mně samému. Jsou to naši lidé, a jen z našich reakcí poznají, že za nimi stojíme.“

Středa 8. března

Mluvčí Charty inž. T. Hradílek, stíhaný pro trestné činy pobuřování a poškozování zájmů republiky v cizině (viz K 21. února), byl seznámen s výsledky vyšetřování; rychlost, s níž byl případ vyšetřen a uzavřen, nasvědčoval, že bylo rozhodnuto projednat jej soudně už koncem března nebo začátkem dubna. (V hlavním líčení ve dnech 4. a 5. 4. uznal Okresní soud v Přerově T. Hradílkovi vinným z pokusu o trestní čin pobuřování a pokusu o poškozování zájmů republiky v cizině a odsoudil jej ke 13 měsícům vězení s odkladem na dva roky. V závěrečné řeči T. Hradílek odmítl obvinění z nepřátelství vůči republice, za něž se označuje každá kritika monopolní role KSČ, která ztratila svou duchovní a mravní autoritu a schopnost být předvojem společnosti. Obžalovaný i prokurátor se proti rozsudku odvolali. V soudní budově bylo přítomno asi sto Hradílkových přátel. Soudní jednání sledovali také zástupci velvyslanectví USA a Kanady. V odvolacím řízení 19. 5. Krajský soud v Ostravě rozsudek potvrdil.)

Čtvrtek 9. března

Senát Okresního soudu v Jihlavě za předsednictví JUDr. J. Libenského uznal I. M. Jirouse a J. Tichého vinnými z trestného činu pobuřování; činu se měli dopustit sepsáním petice, v níž činili státní orgány odpovědnými za náhlou smrt pětaticetiletého P. Wonky, který zemřel ve vězení 26. 4. 1988. I. M. Jirous byl odsouzen k 16 měsícům vězení v 2. nápravně výchovné skupině, J. Tichý k 6 měsícům vězení v 1. NVS. Oba obžalovaní se na místě odvolali. Během líčení, které mělo výslovně politický ráz, se obžalobě nepodařilo prokázat nepravdivost jednotlivých bodů petice. Obžalovaní se k jejímu autorství hlásili a trvali na svém právu vyjadřovat se k historickým i současným událostem. Jednání byli v soudní síni přítomni zástupci Mezinárodní helsinské federace J. Laberová, G. Nagler a Karel Jan ze Schwarzenbergu, oficiálního Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva JUDr. A. Klimeš, čs. tisku a televize. (Senát Krajského soudu v Brně, jemuž předsedal JUDr. V. Hynek, rozsudek dne 24. 4. rozsudek potvrdil.)

Před senátem Okresního soudu v Kroměříži, jemuž předsedal JUDr. V. Mikulěnka, skončilo třídenní hlavní líčení v trestní věci proti J. Němcovi a inž. P. Dudrovi, obžalovaným v září 1986 pro trestný čin pobuřování, kterého se měli dopustit tím, že v letech 1980 – 1985 shromažďovali a rozmnožovali písemnosti nepřátelsky zaměřené proti socialistickému a státnímu zřízení a seznamovali s nimi větší množství lidí. Šlo zejména o periodika *Informace o Chartě 77*, *Informace o církvi*, *Listy a Svědectví*, ale i o jednotlivé statě či knihy, jako úvahy K. Čapka, *Proč nejsem komunistou* a A. Solženicyna *Nežít se lézí*, eseje a hry V. Havla, básně J. Seiferta, prózy B. Hrabala a literaturu náboženskou. Soud uznal oba obviněné vinnými a odsoudil J. Němce k 18 měsícům vězení s podmíněným odkladem na tři roky a inž. P. Dudru k 12 měsícům vězení rovněž s podmíněným odkladem na tři roky. U obou byl vysloven trest propadnutí zabavených věcí, psacích strojů, cyklostylu, papíru a ostatních technických potřeb. Přátelé obžalovaných se mohli líčení účastnit bez překážek. (Podle sdělení VONS z 10. 5. rozsudek nabyt právní moci tím, že prokurátor a P. Dudr vzali své odvolání zpět a J. Němec je podal pozdě.)

Rozhodnutím Krajského soudu v Brně byla inž. Eva Vidlařová téměř po tříměsíční vazbě propuštěna z vazby; je však nadále stíhána pro pokus trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí, kterého se měla dopustit zasahováním do vyšetřování trestné činnosti P. Cibulky. (Viz K 17. února) (Rozsudkem senátu Městského soudu v Brně byla E. Vidlařová 5. 4. zproštěna viny pro nedostatek důkazů. V odvolacím řízení 2. 5. Krajský soud v Brně rozsudek potvrdil.)

Neděle 12. března

Charta 77 vydala dokument č. 22/89 *K výstavbě vodních děl na Dunaji*, adresovaný vládě ČSSR, ministerstvům vnitra a životního prostředí ČSR a SSR a skupině expertů z ČSSR a šesti sousedních zemí, kteří právě zasedali v Praze. Dokument vyzýval, aby se ve shodě se stanoviskem oficiální ekologické sekce ČSAV z ledna t. r. „přehodnotil celý projekt a postup výstavby soustavy vodních děl na základě jednání mezinárodní komise složené ze zastánců i odpůrců výstavby za účasti odborníků ze tří zainteresovaných zemí“, a aby se příslušní činitelé při rozhodování „cítili odpovědní přírodě a příštím generacím, a ne velikášským, přírodu dobývajícím a ničícím konceptům včerejška“.

Mluvčí a skupina signatářů a stoupců Charty 77 položili na hrob Jana Patočky, jednoho z prvních mluvčích Charty 77, kytici se stuhou, aby tak uctili dvanácté výročí jeho smrti. Vzpomínkový akt sledovala Státní bezpečnost. Hodinu poté byla na hrobě už jen kytice, stuha s nápisem Charta 77 byla odstraněna.

Pondělí 13. března

Charta 77 vydala dokument č. 23/98 *Další hra s falešnými kartami*. Dokument upozornil na provokační akci, která vyzývala jisté občany anonymními dopisy, aby finančně podpořili údajné „Společenské iniciativy demokratických aktivistů“ a přitom na složenice uvedli vlastní jméno a adresu. Ve skutečnosti šlo o konto, které zřídilo ministerstvo zdravotnictví na pomoc v boji proti nemoci AIDS (francouzsky SIDA). „Jestliže však příspěvek na pomoc proti AIDS je možno posílat anonymně, jak o tom ostatně informoval náš tisk, pak přispívatel SIDA má sám sebe udat pomocí adresy na předtištěné obálce.“

Mluví Charty 77 zaslali nezávislým skupinám v Maďarsku telegram k oslavám obnoveného maďarského státního svátku dne 15. března. (Viz dále K 19. března)

V továrně na obráběcí stroje TOS v Praze–Hostivaři byl přímo na pracovišti zadržen dělník, který sepsal petici protestující proti policejnímu násilí v poslední době. Petice, kterou podepsalo 38 členů ROH, byla reakcí na výzvu, aby dělníci podepsali text právě opačný, odsuzující činnost nezávislých skupin. Autor petice byl po obvinění z pobuřování propuštěn na svobodu. K podobným incidentům došlo i v jiných pražských závodech. (Dopisem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných oznámila 10. 5. skupina 68 zaměstnanců závodu TOS v Hostivaři, většinou dělníků, že uspořádají peněžní sbírku na pomoc rodinám stíhaných aktivistů, aby tak vyjádřili „solidaritě se všemi, kterým není osud našeho národa lhostejný“.)

Středa 15. března

Masarykova společnost vydala k 50. výročí nacistické okupace Československa prohlášení vyzývající, aby se Československo iniciativně zasadilo o uzavření a důsledně humanistické dořešení posledních pozůstatků druhé světové války: „Padesáté výročí osudového 15. března 1939 dává příležitost tak učinit. A celkový smysl díla Masarykova, včetně jeho poměru k roli německého národa, činí přímo naší povinností tak učinit.“

Rudé právo uveřejnilo v článku *Usilujeme o sjednocení tvůrčích sil* podstatnou část projevu předsedy výboru Svazu českých spisovatelů M. Černíka na členské schůzi SČS. V projevu byla mj. řeč o opětovém začlenění některých „opomíjených“ autorů a děl do oficiální kultury podle kritérií „marxisticko-leninských principů socialistické umělecké tvorby“.

Začátkem února vznikla na Ostravsku petice, která se připojila k iniciativě kulturních pracovníků (viz D 44) a žádala propuštění V. Havla a dalších politických vězňů a skutečný dialog vlády se společností. Petice, podepsaná 78 dělníky a adresovaná předsedovi federální vlády, byla dána na vědomí mj. i krajskému deníku *Nová svoboda*, který v úmyslu pranýřovat signatáře ručící za podpisy uveřejnil jejich plné adresy. To umožnilo řadě

občanů, převážně dělníků, aby akci podpořili dalšími podpisy. Přestože bylo několik podpisových archů zabaveno, podepsaly petici do 15. 3. celkem 272 osoby.

Čtvrtek 16. března

Evropský parlament ve Štrasburku schválil jednomyslně rezoluci odsuzující rozsudky nad V. Havlem a dalšími čs. občany jako akt, který je v přímém rozporu s mezinárodními dokumenty, jež čs. vláda podepsala. Návrh rezoluce podaly společně parlamentní skupiny socialistů, křesťanských demokratů, liberálů, demokratické aliance a komunistů. (D 81)

Německý spolkový sněm v Bonnu schválil jednomyslně rezoluci odsuzující pronásledování čs. obhájců lidských práv a jmenovitě rozsudky nad V. Havlem, J. Petrovou a dalšími. Návrh rezoluce podaly společně frakce křesťanských demokratů, sociálních demokratů, svobodných demokratů a zelených. (D 82)

Státní bezpečnost provedla sérii domovních prohlídek v rámci stíhání trestného činu pobuřování, jehož se měl dopustit neznámý pachatel sepsáním a rozšiřováním petice aktivistů Společenství přátel USA. Petice, podepsaná 430 občany a požadující propuštění politických vězňů, základní svobody a demokratizaci společnosti, byla zaslána 31. 12. 1988 Federálnímu shromáždění. Za pravost podpisů ručil S. Devátý. Inkriminovaná petice se stala záminkou k postihu několika nezávislých iniciativ, především SPUSA; v Brně a ve Znojmě však zasáhly domovní prohlídky také redakční okruh nového nezávislého časopisu *To* a studentského časopisu *Revue 88*, jehož přípravné číslo bylo rovněž zabaveno.

Policie provedla domovní prohlídku také u bývalého mluvčího Charty 77 S. Devátého, který byl zadržen a obviněn z trestného činu pobuřování jednak organizováním zmíněné petice, jednak spoluautorstvím dalšího dopisu, jež SPUSA zaslalo 2. února Federálnímu shromáždění ČSSR (viz D 54). S. Devátý po zadržení zahájil hladovku. (Po třicetidenní hladovce byl S. Devátý rozhodnutím krajského prokurátora v Bmě dne 14. 4. propuštěn z vazby. Při prvomájovém průvodu v Praze byl znovu zadržen pro podezření z přečinu proti veřejnému pořádku a 6. 5. byl vzat do vazby; na protest proti tomu zahájil S. Devátý další hladovku. Dne 19. 5. vyhověl krajský prokurátor v Brně jeho stížnosti proti vzetí do vazby a propustil ho na svobodu; nato byl S. Devátý 22. 5. převezen z Thomayerovy nemocnice v Praze do nemocnice v Gottwaldově. Trestní řízení proti němu však nebylo zastaveno. Dne 29. 8. 1989 jej Okresní soud v Gottwaldově odsoudil k 20 měsícům vězení; odsouzený se odvolal.

Další prohlídku provedla policie v Bmě u signatáře Charty 77 a člena VONS a Polsko-československé solidarity P. Pospíchala, který je stíhán už od 22. 1. 1987 pro podvracení republiky za činnost v PČSS a za spolupráci

s redakcí časopisu *Informace o Chartě 77*. Ačkoli se po jeho propuštění z čtyřměsíční vazby v dubnu minulého roku v jeho trestní věci neuskutečnil žádný další úkon, byl po domovní prohlídce při výslechu upozorněn, že je nadále trestně stíhán a že mu hrozí další vzetí do vazby, protože pokračuje v trestné činnosti shromažďováním nezávislých časopisů. Co do přísnosti právní kvalifikace patří stíhání P. Pospíchala k nejvážnějším represím poslední doby, protože mu brozí trest vězení v rozmezí od tří do deseti let.

Pátek 17. března

Po dvoudenním hlavním líčení před senátem Obvodního soudu pro Prahu 1 za předsednictví JUDr. J. Bělohradského byli aktivisté Nezávislého mírového sdružení JUDr. H. Marvanová a T. Dvořák uznáni vinnými z přípravy k pobuřování; H. Marvanová se ho měla dopustit shromažďováním a sepisováním písemností protisocialistického charakteru, T. Dvořák shromažďováním písemností a rozšiřováním letáků vyzývajících k účasti na manifestaci v den (obnoveného) národního svátku 28. 10. 1988. Oba obvinění byli odsouzeni k 10 měsícům vězení s podmíněným odkladem na dva a půl roku. Prokurátor se proti rozsudku odvolal, obžalovaní se nevyjádřili. V budově soudu bylo asi 80 přátel obžalovaných, ale jen několika z nich byl umožněn vstup do soudní síně; líčení byli přítomni také zástupci Čs. mírového výboru, Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a novináři čs. tisku. (V odvolacím řízení 3. 5. senát Městského soudu v Praze výši trestu potvrdil; oba odsouzení byli po skončení zasedání propuštěni na svobodu po více než šesti měsících vazby.)

Neděle 19. března

Valně shromáždění maďarského Svazu svobodných demokratů poděkovalo 19. března mluvčím Charty 77 za blahopřání k maďarskému státnímu svátku, podpořilo návrh na udělení Nobelovy ceny míru V. Havlovi a protestovalo proti rozsudkům nad ním a dalšími aktivisty, jmenovitě H. Marvanovou a T. Dvořákem, proti chystanému procesu s E. Vidlařovou a proti zatčení S. Devátého.

Pondělí 20. března

Osm nezávislých iniciativ zaslalo poslancům Federálního shromáždění ČSSR dopis s výzvou, aby neschválili zákonná opatření předsednictva FS z 14. února a tím zrušili jejich platnost. (D 83; viz K 14., 15., 17. a 18 února a D 62)

Skupina 236 čs. občanů zaslala generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ M. Jakešovi, předsedovi federální vlády L. Adamcovi, vyšetřovateli kpt. Špirkovi a prokurátorovi pro Prahu 1 dopis, ve kterém vyslovili „suhlas s účastí občanů na pietním aktu, který chtěly pořádat nezávislé iniciativy dne 15. 1. 1989 odpoledne na Václavském

náměstí a který byl zakázán“. Podle signatářů dopisu potlačením pietního aktu „zneužily orgány státní moci a stranické orgány svěřené pravomoci a hrubě porušily občanská práva a svobody občanů“. Tímto prohlášením se signatáři dopisu solidarizovali s L. Šilhánovou a V. Chramostovou. Uvedli, že se dopustili téhož jednání jako obě aktivistky, stíhané pro trestný čin útoku na státní orgán (viz D 17 a K 21. února), a že vzhledem k ústavní rovnosti před zákonem by tedy měli být rovněž trestně stíháni, nebo by mělo být stíhání L. Šilhánové a V. Chramostové zastaveno. (L. Šilhánová a V. Chramostová byly dne 10. 4. Obvodním soudem v Praze 2 odsouzeny k podmíněnému trestu vězení na 3 měsíce s odkladem na jeden rok. Jejich závěrečné řeči byly v soudní místnosti odměněny potleskem. V odvolacím řízení 26. 5. senát Městského soudu v Praze rozsudek potvrdil.)

Úterý 21. března

Na 13. společné schůzi Sněmovny lidu a Sněmovny národů FS ČSSR vystoupil v diskusi ke zprávě ministra zahraničních věcí poslanec V. Štáfek a v souvislosti s údajnou „širokou protičeskoslovenskou kampaní“ Západu po vídeňské schůzce KBSE označil představitele čs. nezávislých iniciativ za zrádce a V. Havla za provokatéra a nepřítele socialismu.

Senát Městského soudu v Praze složený z předsedy JUDr. J. Novotného, JUDr. E. Buriánkové a JUDr. M. Korbaře jednal o případě V. Havla na základě odvolání prokurátora, obžalovaného a jeho příbuzných. Prokurátor JUDr. I. Salač žádal vyšší nepodmíněný trest na svobodě a uložení citelného peněžního trestu, V. Havel a jeho příbuzní navrhovali zproštění viny. Městský soud zrušil rozsudek obvodního soudu v Praze 3 (viz K 21. února a D 65 a 66). Shodně s původním rozsudkem shledal V. Havla vinným trestným činem podněcování, jeho přítomnost na Václavském náměstí 16. 1. však nekvalifikoval jako trestný čin ztěžování pravomoci veřejného činitele, nýbrž jen jako přečin proti veřejnému pořádku. Také původní výrok o trestu byl poněkud zmírněn z 9 na 8 měsíců vězení, a to v 1. nápravně výchovné skupině. V závěrečné řeči V. Havel poukázal na to, že je souzen jen pro své názory, s nimiž se neskrývá, a apeloval na soudce, aby svou proklamovanou nezávislost projevíli skutkem. (D 84) Rozsudek nabyl právní moci. Veřejného zasedání se kromě nejbližších příbuzných zúčastnili zástupci čs. sdělovacích prostředků, agentury TASS, maďarské agentury MTI, italské ANSA a Mezinárodní helsinské federace. Několik set občanů se s V. Havlem solidarizovalo přítomností v soudní budově. (D 85) Několik tisíc různého náboženského přesvědčení i bez vyznání vyjádřilo téhož dne na výzvu nezávislých iniciativ solidaritu s V. Havlem a dalšími politickými vězni účastí na večerních bohoslužbách. Asi dvě stě lidí drželo na protest proti Havlovi odsouzení čtyřiašedesátihodinovou hladovku. (Pod tlakem mezinárodních i domácích protestů byl V. Havel po odpykání poloviny trestu rozhodnutím Obvodního soudu pro Prahu 4 dne 17. 5. podmínečně propuštěn; zbytek trestu mu byl odložen na zkušební dobu 18 měsíců.)

Pátek 24. března

Okresní soud ve Vyškově odsoudil pětatřicetiletého signatáře Charty 77, člena Společenství přátel USA a vydavatele kulturního sborníku *Hosti* D. Skálu k 15 měsícům vězení podmíněně na 4 roky pro přípravu trestného činu pobuřování. D. Skála byl stíhán od 27. 10. do 22. 12. 1988 ve vazbě a potom na svobodě pro přípravu rozmnožování *Informací o Chartě 77* a soustředování *Lidových novin*. (V odvolacím řízení 27. 4. trest snížen na 1 rok vězení podmíněně na 2 roky.)

Třiatřicetiletý obhájce lidských práv J. Popelka z Bma byl vzat do vazby a obviněn z přečinu proti veřejnému pořádku pro rozšiřování letáků vyzývajících k manifestaci, na které by se diskutovalo o odchodu vedení KSČ z politické scény a o založení strany „zelených“. Pro různé letákové akce byl J. Popelka už několikrát odsouzen, naposled 22. 12. 1988; z vězení byl propuštěn 24. 1. 1989. (Samosoudkyně Městského soudu v Brně JUDr. E. Jungmannová odsoudila 4. 4. J. Popelku k 4 měsícům vězení nepodmíněně v 1. NVS, v odvolacím řízení 27. 4. byl rozsudek potvrzen.)

Neděle 27. března

Charta 77 vydala dokument č. 24/89 *Polským nezávislým skupinám*, v němž vyslovila dík za projevy solidarity s pronásledovanými obhájci lidských práv v ČSSR a vyjádřila přesvědčení, že se „aktivita nezávislých skupin stává náhradou za chybějící kontrolní mechanismy včetně svobodného projevu veřejného mínění, jež v sobě musí zahrnovat každý demokratický politický systém“, a že „tyto skupiny v Polsku, Československu, Maďarsku, Sovětském svazu, NDR i jinde hrají a bezesporu sehrají významnou roli v demokratizaci společenského života našich zemí“.

Pondělí 28. března

Charta 77 vydala dokument č. 25/89 *Slovo ke školství*. Připomněla, že na celkový špatný stav i některé dílčí problémy čs. školství poukázala už v několika předchozích dokumentech, a zdůraznila, že jeho dnešní kritická situace je důsledkem řady nedomyšlených reforem, provázených rostoucí dehumanizací, ideologizací a byrokratizací výchovy. Přitom je „současná koncepce vzdělání a školství nedemokratická, neboť nerespektuje přirozenou strukturu lidského společenství, ale ani základní požadavky světonázorového rozvoje mládeže a občanů“, a četné postupy „jsou v přímém rozporu s různými mezinárodními konvencemi“. Proto je třeba, „aby se o vzdělání a o školství začalo jednat a diskutovat v otevřeném dialogu a bez předsudků“, zvláště když se ČSSR v lednu letošního roku podpisem Závěrečného dokumentu vídeňského jednání KBSE zavázala mj.

„podporovat posuzování otázek rozvoje a ochrany lidských práv a základních svobod ve školách a dalších vzdělávacích zařízeních“.

